

XXIII. Musiikkilautakunta

Musiikkilautakunnan toiminnastaan v. 1940 laatima kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Musiikkilautakunnan kokoonpano ja toiminta. Kaupunginvaltuusto valitsi v:ksi 1940 musiikkilautakunnan puheenjohtajaksi lääketieteen- ja kirurgiantohtori E. Suolahden sekä muiksi jäseniksi filosofiantohtori V. Annalan, filosofianmaisteri E. von Frenckellin, vaatturi T. Hiekkarannan, kirjaltaja S. K. Leinon, filosofiantohtori H. Ramsayn ja toimittaja R. Sventon. Viimeksi mainitun anottua vapautusta lautakunnan jäsenyydestä, kaupunginvaltuusto valitsi huhtikuun 10 p:nä hänen tilalleen toimittaja E. Meriluodon. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli ministeri V. V. Salovaara. Lautakunnan varapuheenjohtajana toimi filosofiantohtori Ramsay ja sihteerinä vanhempi oikeusneuvosmies K. Furuhejm.

Kun osa lautakunnan jäsenistä v:n 1939—40 sodan aikana oli tärkeissä tehtävissä muilla paikkakunnilla, saattoi lautakunta ennen rauhantekoa kokoontua vain kerran, ollen tällöinkin läsnä ainoastaan kolme jäsentä. Mainingissa kokouksessa tehdyt päätökset kaupunginhallitus kuitenkin hyväksyi, joten ne voitiin panna täytäntöön. Vuoden varrella lautakunta vielä kokoontui 9 kertaa, joten kokousten lukumäärä oli kaikkiaan 10. Pöytäkirjain pykäläluku oli 130 ja lähetettyjen kirjeiden lukumäärä 133.

Kaupunginorkesterin kokoonpano. Kaupunginorkesterin vakinainen miesluku oli v:n 1940 alussa 71. Sodassa haavoittui trumpetinsoittaja H. Rostamo helmikuun 21 p:nä ja joutui kadoksiin. Orkesterin taiteellinen johtaja professori G. Schnéevoigt, jonka kaupunginvaltuusto oli oikeuttanut jäämään virkaansa vuoden ajaksi hänen täytettyään marraskuun 8 p:nä 1939 67 vuotta eli siis marraskuun 8 p:ään 1940 saakka, oleskeli sodan puhjettua ulkomailla, aluksi Ruotsissa ja sittemmin, kaupunginhallituksen myönnettyä hänelle virkalomaa maaliskuun 1 p:n ja marraskuun 8 p:n väliseksi ajaksi, Australiassa. Musiikkilautakunnan esityksestä kaupunginvaltuusto lokakuun 30 p:nä päätti v:n 1941 alusta vakinaistaa orkesterin johtajan viran, joka siihen asti oli ollut sopimuspalkkainen, määräten tämän viran kuulumaan 8 palkkaluokkaan, jonka pohjapalkka oli 8,700 mk kuukaudessa. Tämän jälkeen lautakunta kaupunginhallituksen suostumuksella julisti viran haettavaksi. Lausunnon antaminen hakijoista ja uuden johtajan nimittäminen siirtyi kuitenkin v:een 1941.

Kaupunginorkesterin toiminta. Sodan puhjettua kaupunginorkesterin toiminta aluksi kokonaan keskeytyi. Kolmattakymmentä orkesterin jäsentä, heidän joukossaan suurin osa puhallinsoittajia, kutsuttiin näet sotapalvelukseen, joten orkesterin jo yksinomaan musiikkitekneillistäkin syistä oli mahdollonta esiintyä sinfoniaorkesterina. Kun olosuhteet Heslingissä aikaa myöden näyttivät sallivan jonkun iltakonsertin antamisen, kaupunginorkesterin toimisto suunnitteli konsertteja jousiorkesterin puitteissa help-

potajuisin ohjelmin, sillä pidettiin todennäköisenä, että yleisö tänä hermoja kuluttavana aikanakin halusi nauttia hyvästä musiikista, vaikkapa vaatimattomassakin muodossa. Ensimmäinen tällainen konsertti annettiin helmikuun 16 p:nä, ja ennen rauhan solmiamista ehdittiin antaa vielä 2 jousiorkesterikonserttia. Nämä kolme konserttia johti konserttimestari Arvo Hannikainen. Rauhanteon jälkeen, jolloin osa maanpuolustukseen osallistuneista orkesterin jäsenistä lomautettiin, järjestettiin kevätkaudella vielä seitsemän konserttia, joissa orkesteri kuitenkin ei vielä ollut täysilukuinen. Näistä konserteista Arvo Hannikainen johti kolme sekä Ole Edgrén, Eero Selin, Sulho Ranta ja Martti Similä kukin yhden. Kevätkaudella annettiin edellä mainittujen konserttien lisäksi kaksi sinfoniakonserttia, joista toisen johti Toivo Haapanen ja toisen Simon Parmet, ynnä kolme ylimääräistä sinfoniakonserttia, joista Selim Palmgren johti yhden ja Ernest Pingoud yhden, kumpikin omia sävellyksiään käsittävän, sekä Alceo Galliera Milanosta kolmannen konsertin sotainvaliidien hyväksi. Tavanmukainen vappumatinea annettiin myös.

Syyskauden aikana orkesteri esiintyi kahdeksassa varsinaisessa sinfoniakonsertissa, joita johti Armas Järnefelt, Nikolai van Gilse van der Pals, Martti Similä, Leo Funtek, Toivo Haapanen, Tor Mann Ruotsista, Nils-Eric Fougstedt ja Heikki Klemetti, sekä yhdessä ylimääräisessä sinfoniakonsertissa, jota johti Toivo Haapanen. Joulukuun 8 ja 11 p:nä annettiin Sibelius-juhlakonsertit Armas Järnefeltin ja Toivo Haapasen johdolla

Varsinaisia kansansinfonia- ja kansankonsertteja annettiin vasta syyskaudella, nimittäin seitsemän kansansinfonia- ja yhdeksän kansankonserttia. Ensiksi mainittuja konsertteja johtivat Jussi Blomstedt, Simon Parmet, Ossian Fohström, Martti Similä, Nikolai van Gilse van der Pals, Tor Mann ja Arvo Hannikainen, jälkimmäisistä taasen Arvo Hannikainen kaksi sekä Kullervo Tuukanen, Nikolai van Gilse van der Pals, Håkan von Eichwald, Väinö Raitamaa, Väinö Rantanen ja Sulho Ranta kukin yhden ynnä Toivo Haapanen myöskin yhden, nimittäin Sibelius-matinean.

Vuoden varrella annettiin siis kaikkiaan 43 konserttia. Tämä orkesterin omien konserttien lukumäärä on huomattava poikkeukselliset olosuhteet huomioonottaen, sillä esim. normaalivuonna 1938 annettiin vain 50 omaa konserttia.

Kaupunginorkesteri avusti 87 oopperaesityksessä ja 5 yksityisessä konsertissa.

Edellä mainituissa varsinaisissa ja ylimääräisissä sinfoniakonserteissa ynnä Sibelius-juhlakonserteissa esiintyivät seuraavat solistit ja kuorot: Anja Ignatius kaksi kertaa ja Arvo Hannikainen (viulu), Anna Hagelstam, Aune Antti, Lea Piltti, Aulikki Rautavaara ja Oiva Soini (laulu), Kauno Wirtanen, France Ellegaard, Ernst Linko, Maire Halava, Kerttu Bernhard ja Orest Bodalew (piano), Pentti Rautavaara (sello) ja Greta Brotherus (lausunta) sekä Svenska oratoriekören ja Suomen laulu.

Viimeksi mainituissa konserteissa esitettiin seuraavat sävellykset:
a) kotimaisia sävellyksiä: Sibelius: Sinfonia I, Sinfonia II, Sinfonia V, Sinfonia VII, Viulukonsertti, Öinen ratsastus ja auringon nousu, Aallottaret, Lemminkäinen palaa kotitienoille, Tuonelan joutsen, Karelia sarja, Historiallisia kuvia, Finlandia ja Sibelius-lauluja; Madetoja: Sinfonia II; Sulho Ranta: Kansansatu; Toivo Kuula: Preludio ja Fuuga; Selim Palmgren: Kolmikohtauksinen pastoraali orkesterille, Kuvia Suomesta sarja orkesterille, Ballaadi orkesterille ja Muodonvaihdoksia konsertti pianolle

ja orkesterille; Ernest Pingoud: Suurkaupungin kasvot, Sinfonia III ja Ikuinen liekki; sekä Nils-Eric Fougstedt: Sinfonia I.

b) ulkomaisia sävellyksiä: Dvorak: Sinfonia V, Mustalaisävelmiä ja Sellokonsertti h-molli; Pizzetti: Notturmo-Gagliarda e Finale del Concerto dell Estata; Respighi: Ottobrata da Le feste Romane; Verdi: Symfoni dell opera La Forza del destino; Schubert: Sinfonia h-molli, kaksi kertaa; Händel: Care selve aaria oopperasta Atlanta; Bach: Infelice, invan m'affano aaria oopperasta La Clemenza di Scipione ja Viulukonsertti e-duuri; Mozart: Popoli di Tessaglia; Reger: Muunnelmia ja Fuuga Mozartin teemasta; Svendsen: Sinfonia D-duuri; Brahms: Sinfonia III; Beethoven: Alkusoitto Leonore III, Alkusoitto Coriolan, Sinfonia III, Sinfonia VII ja Pianokonsertti g-duuri; Tšaikowsky: Francesca da Rimini, Sinfonia VI ja Viulukonsertti d-duuri; Wagner: Alkusoitto oopperasta Lohengrin osa III; Richard Strauss: Till Eulenspiegels lustige Streiche; Berwald: Symphonie singulière; Grieg: Pianokonsertti a-molli; Schumann: Pianokonsertti a-molli; sekä Liszt: Pianokonsertti a-duuri.

Tavanmukainen vertailu sinfonia- ja kansankonserteissa käyneiden henkilöiden lukumäärästä erikseen edellisien vuosien vastaavissa konserteissa käyneiden henkilöiden lukumäärään ei nyt käy pänsä, koska v:n 1940 aikana annettuja konsertteja ei voida otsikoida ainoastaan kahtena konserttiryhmänä. Annettakoon tässä sen sijaan seuraavat tiedot konserttiyleisön kokonaismäärästä v. 1937—40: V. 1937 kävijöiden lukumäärä oli 15,847, v. 1938 19,641, v. 1939 17,541 ja v. 1940 17,722 henkilöä.

Taloudellinen tulos. Kaupunginorkesterin toiminnan taloudellisista tuloksista esitetään seuraavat tiedot:

Tulot kaupunginorkesterin työstä v. 1940 olivat 564,384: 50 mk (v. 1937 864,273 mk, v. 1938 815,289 mk ja v. 1939 733,511 mk), josta 290,007 mk oli tuloja orkesterin omista konserteista ja 274,377: 50 mk tuloja esiintymisistä oopperaesityksissä ja avustamisista konserteissa ynnä nuottien vuokraamisesta.

Kun tulot orkesterin omista konserteista olivat v. 1937 282,273 mk sekä v. 1938 298,186 mk ja v. 1939 288,546 mk sekä v. 1940, kuten mainittiin 290,007 mk, riippuu kokonaistulojen väheneminen siitä, että orkesterin myötävaikutuksesta oopperaesityksissä on myöhemmin esitettävistä syistä koitunut tuloja vain n. puolet edellisinä vuosina saaduista tuloista.

Menot nousivat v. 1940 3,727,661: 90 mk:aan, josta palkkauksia 3,367,455 mk, konserttikustannuksia 240,590: 55 mk ja muita kuluja 119,616: 35 mk. Menot arvioitiin talousarviossa seuraavasti: palkkaukset 3,565,485 mk, konserttikulut 255,000 mk ja muut kulut 137,800 mk.

Musiikkilautakunnan ja Suomalainen ooppera oy:n välinen sopimus. Kuten v:n 1939 vuosikertomuksesta ilmenee, sanottiin otsakkeessa mainittu, huhtikuun 29 p:nä 1929 tehty sopimus v. 1939 kaupungin puolelta irti, minkä jälkeen oopperan kanssa sovittiin uudesta, erinäisissä kohdin tarkistetusta sopimuksesta, jonka mukaan oopperan kaupungille suoritettava korvaus kaupunginorkesterin myötävaikutuksesta oopperaesityksissä oli oleva 70,000 mk kuukaudessa eli 490,000 mk soittovuotta kohden. Huhtikuussa 1940 oopperan johtokunta ilmoitti pitävänsä mainitun, v. 1939 tehdyn sopimuksen rauenneena, koska sodan alettua sekä oopperan että kaupunginorkesterin toiminta keskeytyi. Silloisissa oloissa ooppera ei voinut edes joltisellakaan todennäköisyydellä laskea, missä määrin voitiin odottaa yleisön myötävaikutusta, ja tulisivatko siis esitykset lainkaan

kannattamaan, mutta katsoi oopperan johtokunta kuitenkin, että olisi ainakin yritettävä esiintymistä 3 tai 4 kertaa viikossa. Orkesterin maksu olisi kuitenkin suoritettava vain kultakin näytännöltä, minkä maksun lautakunta neuvoteltuaan oopperan johtokunnan kanssa, määräsi 2,500 mk:ksi näytännöltä. Tämä maksu oli voimassa koko v:n 1940, mutta korotettiin se sitten tammikuun 1 p:stä 1941 alkaen 3,000 mk:ksi. Tästä riippuu, kuten mainittu, kokonaistulojen huomattava laskeminen edellisiin vuosiin verraten.

Tilintarkastukset. Musiikkilautakunnan ja kaupunginorkesterin toimiston voimassa olevan johtosäännön 6 §:n mukaan orkesterin taloudenhoitaja on velvollinen kuukausittain laatimaan yhdistelmän kertyneistä tuloista ja maksettaviksi hyväksytyistä menoista sekä ennen seuraavan kuukauden 7 p:ää antamaan sen musiikkilautakunnalle. Kunkin kuukauden alussa toimitettiin tilintarkastus ja havaittiin näissä kuukausitilintarkastuksissa tilien aina olevan kunnossa ja kassan aseman pitävän yhtä tilikirjain kanssa.

Taidelaitosten avustaminen ja niiden työn valvonta. Kaupunginhallituksen huhtikuun 4 p:nä tekemän päätöksen mukaisesti saivat talousarvion pääluokan Sivistystoimi luvussa Avustukset mainitut taidelaitokset v. 1940 nostaa vain $\frac{3}{4}$ menoarvion merkityistä avustuseristä, koska ne eivät toimineet vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana. Musiikkilautakunnan asiana oleva taidelaitosten työn valvonta järjestettiin samalla tavoin kuin edellisinäkin vuosina.

Teoston ja musiikkilautakunnan välinen sopimus. Säveltäjän tekijänoikeustoimisto Teoston ja musiikkilautakunnan välillä tehtiin edelleen kalenterivuodeksi 1940 sopimus, jonka mukaan Teosto poikkeuksellisiin oloihin katsoen myönsi lautakunnalle oikeuden 15,000 mk:sta 10,000 mk:aan alennetusta korvauksesta sallia kaupunginorkesterin konserteissa v. 1940 rajoittamattomassa määrin esitettävän kaikkia sävelteoksia, joiden esittämisoikeutta Teosto edusti tai sopimusaikana tuli edustamaan, lukuunottamatta sopimuksessa tarkemmin selostettuja sävellyksiä.

Ulkoilmakonsertit. Ulkoilmakonserttien järjestämiseen v. 1940 myönnetty 35,000 mk:n määräraha jaettiin seuraavasti: 12,600 mk Helsingin suojeluskunnan torvisoittokunnalle viidestä $1\frac{1}{2}$ tunnin konsertista Hesperian puistossa, viidestä $1\frac{1}{2}$ tunnin konsertista Alppilan puistossa, viidestä $1\frac{1}{2}$ tunnin konsertista Pihlajasaareissa ja kuudesta $1\frac{1}{2}$ tunnin konsertista Kaivopuistossa; 13,200 mk Helsingin työväenyhdistyksen soittokunnalle kahdeksasta 1 tunnin konsertista Hermannissa, Vallilassa ja Musikkamaalla ja yhdeksästä 1 tunnin konsertista Käpylässä; sekä 9,200 mk Rannikkolaivaston soittokunnalle kahdeksasta 1 tunnin konsertista Kalliossa ja Toukolassa ja seitsemästä 1 tunnin konsertista Pasilassa.

Orkesterin valtuuskunta. Orkesterin järjestyssäännön mukaisesti orkesterin jäsenten on kunkin soittokauden alussa valittava luottamusmiehistö, n. s. valtuuskunta, johon kuuluu kolme varsinaista ja kaksi varajäsentä ja jonka tehtävänä on tarpeen tullen edustaa orkesterin jäsenistöä, sovitella orkesterin jäsenten keskuudessa mahdollisesti sattuvat erimielisyydet ja olla välittävänä elimenä musiikkilautakunnan ja orkesterin jäsenten kesken. Valtuuskunnan varsinaisiksi jäseniksi valittiin soittokaudeksi 1940/41 orkesterin jäsenet H. Aure (Jäger), M. Orlando ja E. Rantasuo sekä varajäseniksi orkesterin jäsenet H. Fransman ja Y. Selin.